

Disculpeu que parli (tant) de mi mateix

Als 85 anys de la seva mort, es reediten les sucoses memòries de Narcís Oller, ben relacionades amb la seva obra impactant

MEMÒRIES.
HISTÒRIA DE MOS
LLIBRES I
RELACIONS
LITERÀRIES
Narcís Oller

Editorial: Cossetània
Valls, 2015
Pàgines: 608
Preu: 23,50 euros

Quan et trobes davant d'un llibre de memòries com aquest, d'un gruix de més de 600 pàgines –que n'ocuparia ben bé 800 si les generoses notes que l'acompanyen tinguessin el cos de lletra que els correspondria–, d'un autor català clàssic que fa vuitanta-cinc anys que és mort, sobre el qual ha caigut l'habitual llosa de l'oblit, el més normal és que, una vegada plantejada la seva oportunitat –“Per què es publica ara?”–, et faci una certa mandra encarar-t'hi. Inevitablement penses: “Si no m'agrada, trigaré molt a enllestir-lo!”

Però un cop t'hi endinses, tan aviat com li agafes el ritme i el to, així que entres en aquesta *Història de mos llibres i relacions literàries* de Narcís Oller, no tan sols avances molt més de pressa que no t'esperaves, sinó que vas prenent consciència del molt que t'hauries perdut si haguessis caigut en el perillós parany de seguir els teus instints –més aviat, prejudicis– de deixar-lo de banda. Tant és així, tant et sorprèn, que fins i tot et demanes: “Com pot ésser tan apassionant i interessant una obra escrita un segle enrere?”

I ho és, en primer lloc, perquè l'autor de *Pilar Prim* és un gran escriptor, que, tal com feia amb les seves novel·les, sap crear d'allò més bé una trama que et vagi intrigant, que et faci inevitable arribar fins al final. I, en segon, perquè el que explica té una contemporaneïtat absoluta, perquè la situació (social, política, cultural i literària) que vivia Catalunya llavors és tan semblant –per no dir idèntica– a la que vivim avui que únicament caldria canviar uns noms per uns altres i hauríem viatjat en el temps sense ni adonar-nos-en.

Així, les eternes polèmiques sobre la llengua catalana, on a la visió natural i de sentit comú catalana –“si el territori de la nostra llengua és bon tros més petit que el d'altres idiomes, no perxó hem de renegar d'ella ni deixar de conrear-la”– s'hi oposa

El capitalisme

Mestre indiscutible de la novel·la catalana del segle XIX, el llegat de Narcís Oller va més enllà de les seves cèlebres obres *La febre d'or* i *Pilar Prim*. Va ser l'iniciador de la novel·la catalana moderna, amb *La papallona*, per no parlar de la visió de l'arribada del capitalisme a *L'escanyapobres*.

la visió unitarista espanyola, que, llavors com ara, en fer prevaldre “*el recelo y los prejuicios*”, sòbceca orbament en equiparar quantitat i qualitat: “*Oller escribe sus novelas en catalán, privando así a la mayor parte de los españoles el placer de leerlas*”, critica Pérez Galdós.

Endèmica visió autàrquica i limitadora, d'arrel imperial, que tan sols alguns autors excepcionals no comparteixen. Així, intel·lectuals de mentalitat oberta com Peneda –un dels grans, grans amics de l'escriptor català, que el considera com a part de la seva “*segunda familia*”– o Pedro Sánchez li fan costat i Menéndez y Pelayo li demana que en faci cas omís i que “*sigas usted escribiendo en catalán, porque sólo quien escriba en su propia lengua puede alcanzar esta potencia gráfica y esta armonía profunda entre el pensamiento y la frase*”.

Perquè el vallenc, com tots els testimo-

La imatge de l'època és fidel i irremplaçable

nis de vàlua, en fer memòria de la seva vida, la fa *d'un temps i d'un país*, i la imatge de la seva època que ens ofereix és tan fidel com irremplaçable. El seu retrat és tan intens, tan exacte, tan immediat i autèntic, que ens trasllem amb ell als darrers quaranta anys del segle XIX i els *revivim*. I en reviuere'ls, prenem consciència, una vegada més que, a l'Estat espanyol, no és que res no canviï, sinó que res avança ni un sol mil·límetre; que, un segle després, seguim en la mateixa, idèntica situació.

Per abastar aquesta sensació de veracitat, de *fets viscuts*, d'objectivitat i imparcialitat se serveix de l'artifici literari d'unes cartes que adreça a Caterina Albert. En principi, amb l'exclusiu “desig de complaure a una amiga tan admirable, tan volguda i bondadosa”, ja que, afirma, la seva immodèstia –“l'íntima convicció de que lo que vaig a dir no val la pena de ser escoltat i encara menys conservat”– li hauria impedit de fer-ho si no hagués estat a reques-

ta seva. Tanmateix, per poc atents que estiguem, no triguem a adonar-nos que una tal asseveració té molt més de justificació –per no dir, d'excusa– que no pas de realitat. I ens n'adonarem, principalment, per la seva reiterada, sospitosa, insistència en la seva modèstia: “la premsa diària [...] tota ella tractà món [primer] llibre amb especial benivolença”; “els immerescuts homenatges que [...] s'em tributaren”; “jo, el menys intel·ligent i il·lustrat, el de menor empena, el més insignificant”.

I comprovarem que tant la (presumpta) modèstia com les cartes són una argúcia literària que ha creat per presentar-nos, d'una manera indirecta, una imatge d'ell mateix que no podria ésser més falaguera ni més favorable.

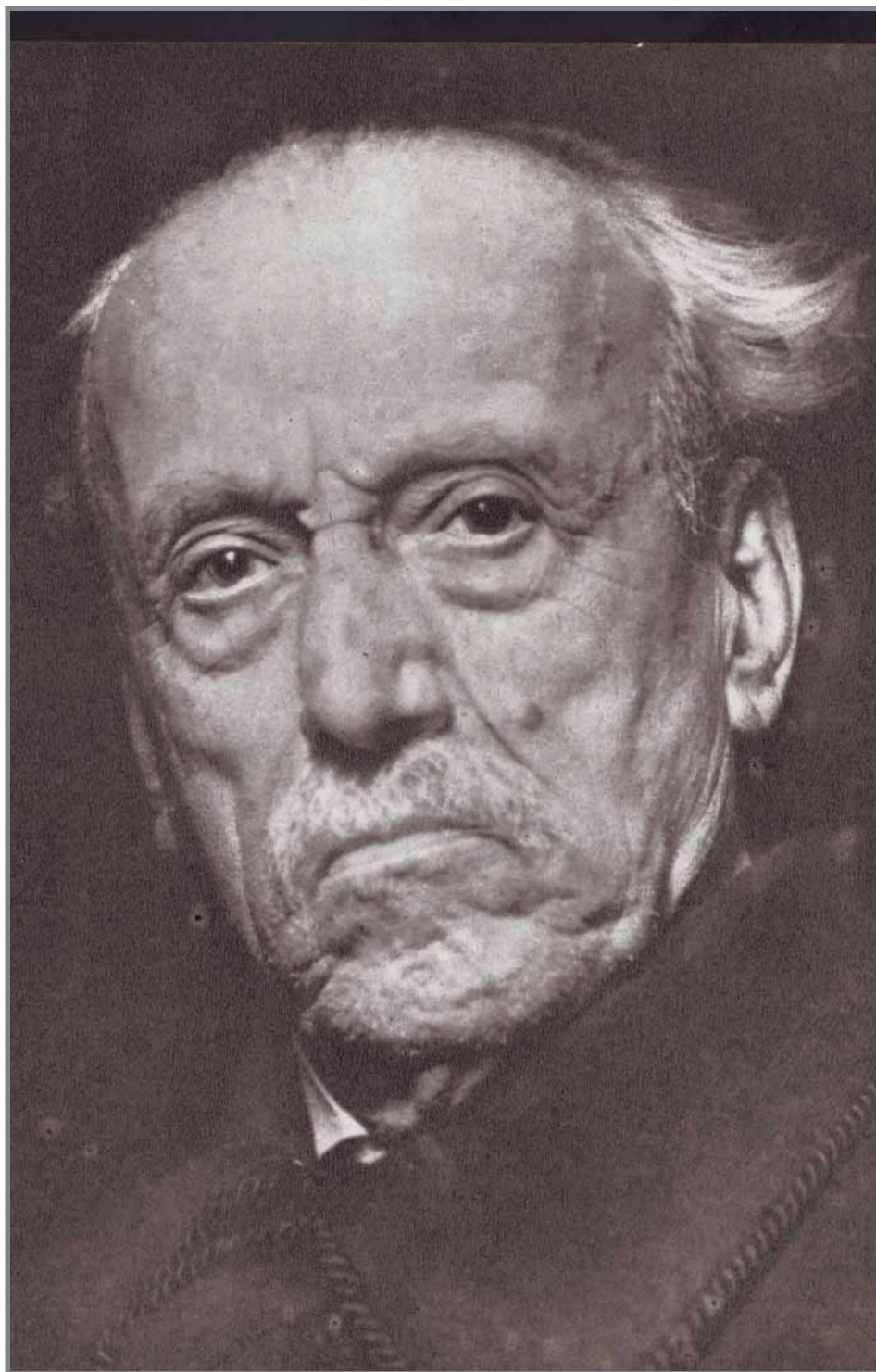
La qual cosa senten prou bé, si més no en part, si tenim en compte que en els anys en què redacta les seves memòries –entre 1911 i 1916, tot i que hi inclou alguna modificació en anys posteriors– romanien en el més trist dels ostracismes, pràcticament oblidat, que “és una mena de naufrag”. I, convençut fins el moll de l'os de la seva pròpia vàlua literària, “Oller vol, sobretot, testificar a favor de la seva obra”; fer-ne una defensa a ultrança que li assegurés el lloc d'honor que –ben justificadament– creu que li correspon dins de les lletres catalanes.

I per aconseguir-ho, per garantir que la seva petja literària no quedi esborrada, s'empara en les presumptes cartes a l'autora de *Solitud*, l'amistat amb la qual li ofe-

Va llegar una imatge real i literària

reix la possibilitat de parlar, “en aquestes planes confidencials”, del que, en qualsevol altra circumstància, estaria obligat a mantenir en la intimitat: “És clar que tot això són misèries que bé podria callar-meles i que, d'anar destinades al públic les presents memòries, fins me les callaria per eludir les *malicioses interpretacions* que algú pogués donar a ma *inofensiva intenció*; però aquí som en família” (el subratllat és meu).

Adreçar-se a l'escriptora de l'Escala li permet, per damunt de tot, escriure sense limitacions ni privacions de cap mena, el seu testament literari; llegir als seus compatriotes dels anys a venir la imatge, literària i personal, que voldria que restés d'ell. Una imatge, cal dir-ho, d'una integritat i d'una exemplaritat astoradora; fonamentades en la transcripció de tot un seguit de cartes i documents escrits per altres que brinden una quasi unànime visió positiva de la seva vida i de la seva obra.

Raó darrera que explica perfectament bé que l'apartat de notes que acompanya el volum sigui “elefantíac”: tot allò que no pot dir d'ell mateix, les lloances que creu merèixer però que no seria correcte que s'adjudiqués les encomana als testimonis escrits d'altres que, no pas per casualitat, consideren els seus llibres com algunes de les mostres literàries de tots els temps.

En un país normalment equilibrat, on la cultura tingués el pes i la rellevància que li correspondria, on cada autor ocupés el lloc que li pertocava, això fóra un demèrit, ja que Narcís Oller hauria comptat amb defensors de primer ordre, que haurien fet innecessari i ridícul aquest seu autoelogi; en el nostre, per desgràcia, si no ho hagués fet ell, no ho hauria fet ningú. I, potser, com a conseqüència, hauria quedat cada dia més postergat.

És per això que, oblidant-nos per un

instant de qui en fou l'autor –i deixant, expressament, el debat de si l'apartat de *notes* s'hauria o no d'incloure en el cos del volum–, cal assenyalar l'absoluta oportunitat i necessitat d'aquest magnífic volum. Com bé remarca amb certesa Enric Cassany al pròleg, és “un document de primer ordre per entendre el narrador més ambiciós i de més projecció del XIX català”.

Fins a un tal extrem que *Memòries. Història de mos llibres i relacions literàries* està destinada a convertir-se en el camp base per a qualsevol intent posterior d'abastar el cim de l'estudi i la coneixença de l'elevadíssima creació literària olleriana. Un cim que, malgrat que tan sols els més ben preparats muntanyencs estan en condicions d'abastar, seria fantàstic que algun mestre de la biografia literària –verbigràcia, l'Agustí Pons– es proposés de conquerir. Ben segur que hi sortiríem guanyant. *

Les memòries de Narcís Oller són un monument del seu temps
ARXIU

Les memòries són el camp base per abastar el cim de l'estudi de l'obra olleriana

Reportatge